Monatlich erſcheint
eine Nummer.
Preis bei der Poſt
jährlich 3 Mark.

Paſtoral

für die Diöceſe E

herausgegeben und redigi

Dr. F. Hipler, Domcapitular

№ 8. Neunundzwanzigſter Ja

Inhalt: Biſchof Szembek's erſtes Paſtoralſchreiben v. J. 1724. –
Antonius Schulz, Generaladminiſtrator von Ermland, und ſein Rundſchre
Pflicht des Pfarrers, die fehlenden Pfarrkinder zurechtzuweiſen. — Erkl
Nachrichten. — Literariſches. — Anzeigen.

Biſchof Szembek's erſtes Paſtoralſchreiben v. J. 1724.

Christophorus Ioannes in Slupow Szembek. Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopus Warmiensis et Sambiensis, Sac. Rom. Imperii Princeps, Terrarum Prussiae Praeses:

Universo clero saeculari et regulari ac omni populo utriusque dioecesis nostrae Warmiensis et Sambiensis, nobis in Christo dilectis, salutem in Domino et pastoralem benedictionem.

Christus Dominus, Salvator noster, in quo conditi sunt throni et dominationes, et cui data est in coelo et in terra omnis potestas, nos undequaque immeritos episcopum animarum vestrarum, quas inaestimabili sacratissimi sanguinis sui acquisivit pretio, miseratione sua destinavit. Eum igitur nominis et officii honorem, seu potius onus angelicis etiam formidandum humeris, cum primum nobis per suum in terris vicarium S. D. Nostrum Benedictum XIII feliciter modernum, rupta diuturniori expectationis vestrae mora, impositum accepimus, e vestigio id curae et cordi nostro praesuleo incumbere sensimu vos nimirum omnes Deo lucrari, ac indefessis la ribus ad portum salutis aeternae perducere baiulare. Profecto charitas Dei urget nos, est pastoralis muneris nostri conditio, ut vestram salutem curando propriam tant mereri possimus. Confisi igitur in gratia potenti dextra supremi Numinis, quod i verbo virtutis suae cuncta disponit suav dimur illud munus, eique libenter con nostras impendere et superimpende alioqui quantocius ad vos creditu venire desiderantes, ut merito effatum meminisse liceat: „te quomodo cupiam omnes vo Christi." Pro solamine tame placuit interim, quae animus, haec prima hisce vobis porriger pensando: „si v gloria, necess nobis det, u spiritus et

eruamu
sponsa
immu
deser
serio
terra,
porta
regal
Deus
sace
qui
pe
vi
p
i
u

issimi,
tes in
con-
m in
etiam
orum.
idelem
hristus
flatum
ti Dei
umili-
ndata
super
re et
anae
cum
et
ntis
anti
res,
nt,
oc
is

Die ermländiſche Stoltaxe v. J. 1729*).

Regulamen iurium parochialium episcopatus Warmiensis.

Regulamen iurium parochialium, seu accidentiarum in ultima synodo, anno Dni 1726 celebrata, praevia consultatione illorum, quorum intererat, a perillustribus et reverendissimis dd. capitularibus ad synodi negotia deputatis confectum; ex post vero in convocatione dd. respective archipresbyterorum, anno currenti 1729, sub die II. mensis Decembris ad supplicem eorum instantiam, praesentibus praetactis perillustribus et reverendissimis dominis deputatis, autoritate ordinaria celsisimi Principis illustrissimi et reverendissimi D. Christophori Andreae Comitis in Slupow Szembek, Dei et apostolicae sedis gratia Episcopi Warmiensis et Sambiensis, Sacri Romani Imperii Principis, Terrarum Prussiae Praesidis, tam quoad archipresbyterales quam etiam parochiales, signanter rurales ecclesias dioecesis huius Warmiensis, cum debito moderamine redactum, perlectum, dd. respective archypresbyteris et parochis, sublatis duplicatis accidentibus, observari demandatum, prout praesenti authentico instrumento descriptum continetur, videlicet:

I. In civitatibus.	Flor.	Gr.
1) A sepultura solemni cum conductu maiori:		
Vrbli Caplo Guttstadiensi	2	—
D. archipresbytero	4	—
Eidem pro missa	1	15
ro loco in ecclesia	1	10
cclesiae totidem tum et seminario dioecesano totidem		
capellanis, cuivis	1	10
Ubi autem plures beneficiati ad iam parochialem reperiuntur, et ntes ipsos pro assistentia funeris erint, solvent ipsis, prout hactenus unt.		
llanis simul pro levitatione	1	15
lusa positione catafalci . .	3	—
tafalco	1	—
cantori simul	2	20
rata seorsive iuxta con- m civitate	6	—
. . . .	2	—
. . . .	—	15
. . . .	—	10
. . . . . .	1	—
no et para- . . , .	3	—
gilia et		
.	1	—
	1	—
	—	20

on, Geſchichte
-(250).

	Flor.	Gr.
Aedituo	—	15
Ludirectori et cantori simul	1	15
A quolibet pulsu	—	10
Pro cruce, feretro, et aliis utensilibus ecclesiae	1	—
Si autem funerantes voluerint cadaver defuncti ad ecclesiam per tempus missae et conductus deferri, tunc adhuc solvent ecclesiae . .	1	—
Domino archipresbytero seu parocho pro conductu	1	
Ludirectori et cantori simul pro conductu	—	12
Et si insuper totas vigilias habere voluerint, solvent parocho	1	—
Ludirectori et cantori simul	—	18
3) A sepultura cum media vigilia:		
Pro missa ab adultis	—	18
Domino archypresbytero	—	20
R. R. capellanis cuilibet	—	10
Ludirectori, cantori et aedituo simul .	1	15
Pro pulsu ut supra	—	10
Pro cruce, feretro, panno	—	10
Porro quod attinet classes sepulturarum, unicuique funeranti liberum erit unam ex supra enumeratis tribus eligere.		
4) A sepultura simplici cum cruce, pro egentibus et pauperibus civibus, et colonis aliisque commiseratione dignis:		
Domino archipresbytero	—	5
R. R. capellanis simul	—	[illegible]
Cantori	—	[illegible]
Aedituo	—	[illegible]
Pro cruce, feretro, et panno	—	[illegible]
5) Pro inscriptionibus ad metricas:		
Baptismi		
Copulatorum		
Mortuorum		

A pauperibus nihil
A sponsalibus de futuro . . . .
praeter strophium, ubi moris est.
A denuntiationibus matrimonialibus
Pro testimonio ex metrica, c
parochi sub sigillo ec
tradent . . . . .
Ab inscriptione spuriorum
nisi paupertas intervenia
Accidentia stolae R.
A patrinis baptismi
Ab introductionibu
A pauperibus ni
Circa copulati
praeter stro

I
1) P
cl.
Paroch
fu
Pro vi
Pro co
Pro mi
Pro lo
Itidem
Si in
Eccle
Pro P
Pro
Pro
Pro
Car
L
P

r.	Gr.
	5
	3
	6
	3
	2
	1
	—
	16
	8
	4

Schreibweiſe gewöhnlich Szulc geſchrieben.*) — Aus einer Patricierfamilie in Wartenburg im Jahre 1695 geboren, in Röſſel und Warſchau vorgebildet, 1721 zum Prieſter geweiht, wurde er alsbald Schloßpropſt und biſchöflicher Kanzler in Heilsberg, wo er im Jahre 1726 als Secretär der Diöceſanſynode fungirte. Im Jahre 1731 wurde er Domherr, 1738 Domcantor, 1739 Generalofficial und 1740 nach Szembeks Tode Generaladminiſtrator von Ermland, dann wieder Official und 1745 Domdechant, in welcher Stellung er bis zu ſeinem Tode am 6. April 1761 verblieb. Ein muſterhafter, ſeeleneifriger Prieſter, war er unter den Biſchöfen Szembek und Grabowski die Seele der Diöceſanverwaltung und in deren öfterer Abweſenheit zugleich Statthalter des Bisthums. Während ſeiner zweijährigen Generaladminiſtration (1740—1742) erließ er in Form eines Circularſchreibens eine Reihe von Verordnungen für den ermländiſchen Clerus, welche wohl alle die Punkte enthielten und einſchärften, welche Szembek im Jahre 1740 auf einer zweiten Diöceſanſynode feierlich hatte publiciren wollen (Vgl. Paſt.-Bl. 1896 S. 110). Dieſer Erlaß, auf 4 Folioblättern in Braunsberg gedruckt, enthält in 40 Abſchnitten eine Fülle von heilſamen Anordnungen, die ſich zum Theil bis auf unſere Tage als höchſt praktiſch bewährt haben, obgleich ſie dem Wortlaute nach jetzt faſt ganz unbekannt ſind, da nur ſehr wenige Exemplare davon ſich noch erhalten haben. Wir theilen ſie deshalb nachſtehend wörtlich mit.

Nic. Ant. Szulc, Cantor Canonicus ecclesiae cathedralis, et sede vacante Episcopatus Warmiensis in spiritualibus et temporalibus Generalis Administrator,

Illustribus, clarissimis, admodum reverendis do-
…inis archipresbyteris, praepositis, parochis, com-
…endariis, capellanis, vicariis aliisque presbyteris
…eficiatis ac clericis et ministris ecclesiarum dioe-
… huius Warmiensis, nobis in Christo dilectis
…tive fratribus, ceterisque, quibus quomodolibet
…ripta scire competit et quorum interest, salutem
…ino.

…sae Agni dioecesis Warmiensis sede epis-
…nte regimen nobis licet immeritis com-
…iliante Domino sedulo ac ea qua par est
…nistrare cupientes, assidua eaque intima
… solicitudine, ut incumbentis nobis
…o formidanda eius ratione ad cultus
…em, cleri probitatem, animarum
…ecclesiastici indemnitatem ac
…natu et opera adimpleamus.
… cuique ac manifestum sit,
…corruptela et malignitate
… sacrorum canonum et
… calcitrasse sphaeram,
…inistratorialis inter-

… 387 ff. — Paſt.-

stitio id quod a nobis religionis statusque sacerdotalis exigit pietas, et praesens gravis momenti urget necessitas, negligamus, atque eo perniciosius commissionis et omissionis malum serpat, hisce circularibus literis Dilectionibus vestris nonnulla specialiter consignamus, quae non tam instructioni earundem, quam iugi observantiae et executioni impense ac serio commendamus.

I. Imprimis quidem omnis clerus dioecesanus, praecipue quibus cura animarum pretioso sanguine Christi Domini redemptarum commissa traditaque est, meminerint se esse ministros Dei et dispensatores mysteriorum eius, quorum praesertim iam non in figura, sed veritate ac reipsa est testamentum, legislatio et gloria adoptionis, ut digne fungantur sacerdotio ministerium suum adimplendo, tanquam bonus Christi odor, atque ipsum Christum induti gregem verbo et exemplo pascant, seque ipsos formam gregis praebeant, in summa, prout Doctor gentium monet: »Vos obsecro fratres ut per misericordiam Dei exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam viventem, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum, et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri; ut probetis, quae sit voluntas Dei, bona, beneplacens et perfecta«. Nihil adeo in vobis reprehensione dignum reperiatur, quod s. Gregorius in sua Pastorali eleganter praecavet, dicens: «Cum pastor ad abrupta graditur, grex ad praecipitium sequitur.» Et iterum idem: «In exemplum culpa vehementer extenditur, quando, pro reverentia ordini peccator honoratur«; ideo seria mente recogitent, qui Deo debeant et qualiter vocationi suae respondear ianctis altaribus appropinquando, saluti animar snvigilando et praecipue vultum Dei omnipot et Domini tremendae maiestatis, qui cordium a scrutatur et finem cuiusvis sicut universorum siderat, estque paratus iudicare vivos et m super se reformidando, quanta denique mer operariis, quanta malis poena reservata sit. animo perpendendo. Sint vobis filii Aar ad horrorem ignis profani ac metum ex denique vobis verba Christi Domini: » ministraverit, honorificabit eum pater ciam consequendae aeternae retribu

II. Nulla dies vobis praet virtutibus statum sacerdotalem externe condecentibus profice signanter mentali orationi et examini conscientiae incu vos supra candelabru homines opera vestr dominum, qui in c

III. Recollec etiam pauciores coenobio sive Dilectiones saeculi r loquent

solicitu pulver Leo. fervor pericu aut re

D habea sacerd sine q agere ab im ac a exitiu plan mini crap laqu

reis sac sca cr i s

onante
epara-
genter
aestum
divi-
iuxta
ptinum
divi-
um in
ani-
nt, ut
eant,
iones
bus,
ales
vel
ssis,
um
um
n

XVI. Decimas alias iure divino et ecclesiastico, clero a parochianis debitas dandas esse, concionatores suaviter et fortiter suo tempore populo, ut uberiorem benedictionem divinam ac fertilitatem terrae obtinere mereatur, praedicent, idque etiam ad tollendam diffidentiam et litium ansam inter ipsos ac parochianos.

XVII. Vigilem etiam oculum habeant dd. parochi super haereticos in eorum paroecia manentes, sciscitando a quanto tempore degant? ipsosque in visitationibus archipresbyteralibus nominatim annotari faciant, et quinam ipsorum ad fidem convertantur atque quorum spes est conversionis, referant, utrum denique ieiunii tempore ieiunent? ac utrum conventicula instituant, diligenter inquirent; quae inquam conventicula ipsis nullatenus permittantur, et nisi post annum convertantur ad fidem salvificam, iuxta pragmaticas leges huius episcopatus ad nulla iura municipalia eos admitti fiant.

XVIII. Ne libri haeretici in episcopatum inferantur, prout et scripta malae farinae eiusmodi seu haeresim redolentia, dd. parochi sedulo attendent, et si quos compererint illatos aut sparsos, iuxta veteres recessus indilate recipi, Officio tradi, sequestrari seu lacerari faciant.

XIX. Cum etiam contingat plures extra episcopatum abire operarios, famulos et ancillas laboris
seu servitii causa, attendant dd. parochi et percon-
ari studeant de talium ovicularum suarum abitu,
dque cum adminiculo quorumvis officiorum et
trumfamilias, ipsos etiam ex ambonis praemoneant,
a fide catholica vera et unice salvifica, quam
c cum lacte matrum hauserunt, in animae suae
iciem summumque detrimentum deficiant,
sim amplectentes, prout proh dolor! iam mul-
contigit. Dolenter etiam audivimus nonnullos
milias filios suos ac filias ad haereticam di-
pro servitio captando expedisse, immo ipsis
eiusmodo conduxisse, forsitan ob tem-
rum calamitatem; utut sit, si tales filii-
liae sive alii manumissi, subditi, operarii,
illae extra fines episcopatus abierint,
serio ipsis inculcetur, ut nonnisi ca-
ent ecclesiam, et a fanis quibusvis
am aperta aeternae salutis vora-
sorbente, abhorreant ac fugiant;
olicam tales abeuntes servent,
tum animae iuxta processus
ribus ex ambona prae-
atam iuxta praescrip-
quandoque repeten-

sus Sbąscianos ta-
acramenta fre-
descriptorum
tque Cro-
ecclesiae